

DE GRAMMATICAE GRAECAE ET LATINAE PARTIBUS QUIBUS-
DAM DISPUTATIO.

Prima pars.

Tirones in litteris graecis ratione, qua formationem temporum verborum graecorum discere solent, ad peccandum in usu formarum aoristi induci. Formae quaedam aoristi ad id comprobandum afferuntur.

Qui initia litterarum graecarum discunt quum, ad tempora verborum graecorum formandi disciplinam progressi, in hanc consuetudinem ab eis, a quibus discunt, adduci soleant, ut non in 'τύπτω' verbi solum, sed etiam in reliquorum verborum, quae vocantur barytona, temporibus formandis utrumque et activi et medii et passivi aoristum fingant, quumque iidem et Grammaticorum et docentium e praeceptis ad medii et passivi aoristum secundum fingendum semper activi aoristi secundi formam adhibeant: fieri non potest, quin cum aoristis, ab optimis orationis solutae scriptoribus graecis usurpatis, simul memoriae suae, ea qua sunt aetate omnium quae percipiunt tenacissimae, aoristos inligant, eis quos dixi scriptoribus partim inusitados, partim ab eis multo rarius, quam a poetis, usurpatos, alios usurpatos a solis poetis, deterioris alios graecitatis, alios etiam, quibus qui usus sit, scriptorum Graecorum reperiatur nemo. Quam ob rem ex ea discendi ratione recte dicas discentes plus detrimenti, quam utilitatis capere necesse esse. Nam qui natura ad peiora quaeque, quam ad meliora arripienda atque sequenda proniores sint, ubi, libris idoneorum graecitatis auctorum nondum lectis, e copiis monstrata sibi via paratis sunt deprompturi, nonne periculum est, ne non probatae, quam probatae pecuniae loculos adeant saepius? Quod quominus suis discipulis accidat, nemo, opinor, est litterarum graecarum magister, quin prohibere ex animo cupiat, praesertim cum reputaverit, aoristum tam crebro a scriptoribus Graecis usurpari, nullum tempus ut com-

parari hoc in genere cum illo possit. Atqui non temere, qui docent, eo perveniunt, ut tutos ab illo periculo discentes praestent, nisi, missa usitata illa docendi ratione, sequantur hanc. Hortatores atque duces sint discipulis suis ad solas aoristi formas legendas, a praestantissimis orationis solutae scriptoribus Atticis usurpatas, nulla ad eam rem forma adhibita inusitata. An usitatas aoristi formas ex inusitatis, exempli causa, ἐβλάβην ex ἐβλαβον, vel ἰστράλιον ex ἰστράλιον nasci necesse est, illud e βλαβ syllaba, hoc e στραλ formari non potest? Reliquas autem aoristi formas, non ab illis quidem, quos dixi, scriptoribus usurpatas, sed tamen non prorsus inusitatas, has tirones non formationis via, sed, postquam accuratam certamque optimarum eius temporis formarum cognitionem fuerint consecuti, scriptoribus legendis discant. Sed haec disputatio fortasse nonnemi ad id quod velim efficiendum non satis valere videatur. Itaque, quo plus firmitati ei accedat, eas, quas me eo consilio formas aoristi in medium prolaturum supra pollicitus sum, proponam. Quae formae quam similes sint inutilibus verbis e male culto solo notis quasque semel natas vix ac ne vix quidem evellas atque deleas penitus: fortasse plus, quam quae adhuc a me sunt disputata, volebunt sicuti ad perversitatem docendi rationis, unde originem ducunt, probandam, ita ad ratio-

nem illius loco a me propositam commendandam. Si minus, dignas tamen eos habeo, quae cognoscantur si non ab omnibus, ut a quibusdam tritae illius disciplinae amatoribus. Etenim, quum multi eorum, qui hodie linguam graecam et latinam docent, non in veterum utriusque linguae scriptorum studio tabernaculum vitae posuerint: fieri potest, horum in numero ut sint, qui otio deficiente, neque scriptorum Graecorum, neque Grammaticorum libris legendis id studii tribuerint, sine quo non temere quisquam discrimen inter probandas aoristi formas atque refugiendas noscat. Horum igitur potissimum causa ego eas, quas dixi, aoristi formas offerendas putavi, sperans, fore, ut me neque inutilem sibi neque ingratum operum navasse existimarent. Sic enim velim sibi persuadent, me id laboris nullo alio suscepisse consilio, nisi ut, si possem, iuvarem eos, ut laudem diligentiae, institutioni discipulorum suorum impensae, amplificarent. Eo igitur animo eis formas aoristi et vitandas et pro eis in usum vocandas eorum saltem verborum, quae ad formationem temporum verborum graecorum docendam cum ab aliis litterarum graecarum magistris, tum ab ipsis adhiberi in primis eoque tironibus praecipuum in usu formarum eius temporis peccandi materiam atque occasionem praebere expertus scirem, in hac quasi tabula descriptas exhibui.

Sectio I.		
Formae aoristi a consuetudine sermonis graeci abhorrentes		
activi.	medii.	passivi.
ἰθάλλον (θάλλω) ἰθάλα *	ἰθαλάωμαι *) ἰθαλάωμαι *) ἰθαλάωμαι *)	v. Sect. IV. Neuter aor. neque ἰθαλάωμαι neque ἰθαλάωμαι refugien- dus, sed prior usitatio.
ἰθαλάω (θαλάω) ἰθαλάω *	ἰθαλάωμαι v. Sect. II.	v. Sect. II et III.
ἰθαλάωμαι (θαλάωμαι) ἰθαλάωμαι *	ἰθαλάωμαι *) ἰθαλάωμαι *)	v. Sect. II et IV.
Annotationes	Annotationes.	
1) Aoristi, quibus aetiorum appi- pini, apud optimos oral. solut. scriptores Atticos leguntur.	1) Monendi sunt tirones, ne im- perfecta, quales sunt ἰθαλάωμαι, ἰθαλάωμαι, sive, qui ex his formantur, modos pro aor. II formis ha- beant.	

Sectio II.	Sectio III.	Sectio IV.
Formae aoristi a poetis magis minus crebro, ab optimis so- lutae orationis scriptoribus At- ticis raro usurpatae.	Formae aoristi a solis poetis usurpatae.	Formae aoristi deterioris graecitatis, partim Atticis solut. orationis scriptoribus optimis inusitatae.
ἰθαλάωμαι *) ἰθαλάωμαι *) ἰθαλάωμαι *) ἰθαλάωμαι *) ἰθαλάωμαι *)	ἰθαλάωμαι ἰθαλάωμαι *	ἰθαλάωμαι d. g. ἰθαλάωμαι *.
Annotationes.		ἰθαλάωμαι d. g. ἰθαλάωμαι *
1) Ex Atticis oral. solut. scri- ptoribus optimis solus Plato utitur forma ἰθαλάωμαι.		ἰθαλάωμαι Herod. 1, 130. ἰθαλάωμαι *
2) Plato solus ex Atticis oral. solutae scriptoribus optimis utitur forma ἰθαλάωμαι.		

Sectio I.		
Formae aoristi a consuetudine sermonis graeci abhorrentes.		
activi.	medi.	passivi.
<p>ἀνακρίσειν¹⁾ ἀνακρίσειν * magis us. quam ἀνακρίστω *</p> <p>ἴσαν (ἴσαν) ἴσαν *</p> <p>ἴσαν (ἴσαν) ἴσαν *</p> <p>ἴσαν (ἴσαν) ἴσαν *</p> <p>ἴσαν (ἴσαν) ἴσαν *</p> <p>ἴσαν (ἴσαν) ἴσαν *</p>	<p>ἀνακρίσειν } ἀνακρίσειν }</p> <p>Neque ἴσαν neque ἴσαν refugendum.</p> <p>ἴσαν v. Sect. IV.</p> <p>ἴσαν ἴσαν *</p> <p>ἴσαν }</p> <p>ἴσαν v. Sect. IV.</p> <p>ἴσαν v. Sect. III et IV.</p>	<p>ἀνακρίσθην ἀνακρίσθων *</p> <p>ἴσαν ἴσαν *</p> <p>v. Sect. IV.</p> <p>ἴσαν ἴσαν *</p>
<p>Annotationes.</p> <p>1) Quia ἀνακρίσειν nullo magis vitatum sit, quam ἴσαν, scriptori licetna priore forma uti assueverit.</p>		

Altera pars.

Historiarum scriptores Graecorum cur 'ἔσει' coniunctionem temporalem non cum plusquamperfecto, sed cum aoristo coniungant¹⁾.

Periclitabor, si causas explicare possim, quibus de causis historiarum scriptores Graecorum 'ἔσει' coniunctionem temporalem non cum plusquamperfecto, sed plerumque cum aoristo coniungant. Quam enim eius rei causam affert vir doctissimus Buttman-

1) Probe scio, non aoristum solum, sed interdum etiam imperfectum cum coniunctione temporali 'ἔσει', neque solum cum hac, sed etiam cum aliis coniunctionibus temporalibus, ubi germani plusquamperfectum expectent, coniungi. Quod si ex eis orationis formis unam tantum illustrandam mihi contigerit: feci id, non quod reliqua non satis digna explicata putarem, sed videlicet eam, cuius causa haec disputatio mihi suscepta est, multa, quam reliqua, frequentius esse esse, neque eius explanationem ad ceteras non pertinere. Accedebat, quod non tantum mihi otii concessum erat, ut persequeretur omnes.

Sectio II.	Sectio III.	Sectio IV.
Formae aoristi a poetis magis minus crebro, ab optimis solutae orationis scriptoribus Atticis raro usurpatae.	Formae aoristi a solis poetis usurpatae.	Formae aoristi deterioris graecitatis, partim Atticis orat. solutae scriptoribus optimis non usitatae.
	ἴσαν Soph. Phil. 944.	<p>ἴσαν Ap. Rhod.</p> <p>ἴσαν d. g. ἴσαν *</p> <p>ἴσαν d. g.</p> <p>ἴσαν d. g.</p>

nus, quum dicat, plusquamperfectum, apud quos scriptores non nisi raro reperitur, ab eis saepenumero vitatum esse propterea, quod pronuntiationem nimia syllabarum multitudine impeditiorem habuisset: ea quidem causa dubito, an tam firma certaque sit, ut contra disputando infirmari non possit. Nam ut taceam, fieri posse, ut multa plusquamperfecta tempore interierint: exstant, quae ei viri doctissimi sententiae adversentur, non sane nobis quidem admodum facilia pronuntiata non solum aliquot perfecta, qualia sunt, quae in grammatica sua affert Krügerus¹⁾, haec: ἀποσισῆται, δεδοδοκῆται, κολάσῆται, ἰσσοκίλῆται, συγκατῆται, sed etiam plusquamperfecta, qualia haec sunt, quae apud Xenophontem leguntur: παρελέθεισαν, δεικνύοντο, et haec: προειβεβοθήκει, ἰετικῆκει, προειγένητο, παρεσκεύαστο, ἐπελήσαντο, ἐπεκωμίστο, ἐπιπολέμιστο, quibus plusquamperfectis elegantissimus historiarum scriptor usus est Thucydides²⁾. Ut appareat, magnam cautionem esse, ne, si quam nobis voces quaedam graecae difficultatem pronuntiationis habeant, eandem Graecis habuisse opinemur. Sed,

1) § 31; 5, n. 1.

2) 1, 30; 2, 28; 1, 63; 1, 68; 1, 46; 1, 29; 1, 50; 1, 37.

ut idonea sit causa, quam attulit vir doctissimus, tamen, cum historici — nam ad hos potissimum refertur haec disputatio — cum igitur historici talia, qualia supra attuli, plusquamperfecta non refugiant, iidemque aliis locis utantur aoristo eorum verborum, quorum plusquamperfectum satis facile ad pronuntiandum fuerat: statuere cogimur, praeter causam a Buttmanno allatam aliam, aut, ut rectius dicam, alias esse, quibus adducti scriptores illi cum in aliis, tum in eo, de quo agitur, orationis genere, non plusquamperfecto, sed plerumque aoristo usi sint. Atque tres esse eas causas existimo, quarum unam a discrimine, quod inter vim atque naturam aoristi atque plusquamperfecti intercedat, aliam a scribendi genere historicis proprio, tertiam a significatione coniunctionis temporalis 'ἐπέ' petendam esse. Dicetur de singulis ordine. Et plusquamperfecti quidem vis ac natura haec est, ut rei cuiusdam, praeterito tempore recens peractae statum indicet. E quo statu et illud quidem ipsum, quod factum, non tamen simul, quando sit factum, cognoscitur. Quod tempus tamen ut ipsum quoque definitur, in statu perfectae rei alia res postea, sed certo tempore acta collocatur. Eaque relatione non tempus solum rei prius peractae definitur, sed etiam hoc efficitur, ut huius rei effectus ad alteram pertineat. Itaque, quam rem actam esse e statu illo intelligimus, ea quum hunc post se statum habeat, non potest ad aliam rem postea gestam tam prope accedere, ut nullo temporis spatio interiecto ab hac excipiat. Longe alia vis atque natura aoristi est. Is enim nihil nisi rem aliquam aliquo praeterito temporis momento actam esse, non simul eius rei perfectae statum exprimit. Quare, quae aoristo facta indicantur, ea ad alias res postea actas accedere proxime possunt, at eorum neque tempus ea quidem ratione, qua, quae plusquamperfecto facta significantur, definiri, neque effectus ad aliam rem postea gestam pertinere potest. Sed fortasse haec explicatio non nemini latior, quam planior esse videatur. Itaque lucem ei afferamus exemplorum. Lucianus in quinto decimo dialogorum marinarum Zephyrum Noto narrantem facit haec: Ἡ μὲν Εὐρώπη κατέληλυθει ἐπὶ τὴν ἠΐονα παίζουσα, τὰς ἡλικιώτιδας παραλαβοῦσα· ὁ Ζεὺς δὲ ταύρῳ εἰκάσας ἑαυτὸν, συνέπαιζεν αὐταῖς, κ. τ. λ. Quo loco 'κατέληλυθει' cum valeat 'κατέληλυθῆεν,' quumque in eo statu (ἐν ᾧ κατέληλυθῆεν) 'συνέπαιζεν' collocatum sit, non hoc solum intelligimus, quando Europa recens ab itinere in litus facta fuerit, indeque, quod ipsum quidem expressum non est, quando illud iter fecerit, sed hoc etiam, illam Iove adventante in littore esse versatam. Neque enim, si quis aliquando aliquo venit (ἦλθε), necesse est, eum postea ab alio aliquo sui visendi causa eodem profecto esse inventum. Quae cum ita sint, Lucianus, si Zephyrum dicentem fecisset: 'ὁ Ζεὺς δὲ κατῆλθε', vocὶ 'συνέπαιζεν' nullam sen-

tentiam subiecisset, quum, utrum frustra se in taurum mutasset Iuppiter, nec ne, in incerto relinqueret. Item apud Xenophontem in quarto libro Anabasis, ubi leguntur haec: καὶ τοῦτον τε (τὸν λόφον) παρεληλύθεσαν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἕτερον ὁρῶσιν ἔμπροσθεν λόφον κατεχόμενον ἐπὶ τοῦτον αὖθις ἐδόκει πορεύεσθαι, plusquamperfectum 'παρεληλύθεσαν' significat, Graecos priorem collem praetergressos non necesse habuisse eum rursus praeterire, ut alterius praetereundi consilium capere possent, quod tamen, si legeretur 'παρῆλθον' in incerto esset. Nam, si quis aliquo profecturus, ut, quo vult, perveniat, duos colles praeterire necesse habet, fieri potest, ut priorem praetergressus eo, unde venit, redeat. Huic igitur prior collis tertio praetereundus erit, priusquam alterius praetereundi consilium capere possit. Ex his intelligitur, historiarum scriptores plusquamperfecto uti non posse, cum res gestae ipsae continuo sunt enarrandae, quod Francogalli dicunt: 'quand l'action marche,' sed, ubi rerum gestarum conditionem verbis descripturi narrationis cursum paullulum morantur, sive narrationem paullulum insistunt, quod Francogalli dicunt: 'quand l'action s'arrête.' Contra ea aoristus non statum rerum peractarum, sed quae praeterito tempore sint facta, ea ipsa eaque, tamquam momento temporis perfecta sint quasque puncti instar teneant, exprimit. Quare cum facta aoristo expressa ad alias res postea gestas tam prope accedere possint, ut ab his nullo temporis spatio interiecto excipiantur: sequitur, ubi continuata rerum gestarum expositio exspectatur, ibi non plusquamperfectum, sed aoristum usurpandum esse. Iam historicis nonne hoc potissimum negotii datum est, ut lectorum, continuatam rerum, quibus historia, quam narrant, composita est, expositionem exspectantium curiositatem expleant? Quod si ad eos quodammodo referenda sunt, quae apud Livium (41, 15) leguntur: 'interrumpi tenorem rerum, in quibus peragendis continuatio ipsa efficacissima esset, minime convenire': non mirum est, plusquamperfectum apud eos non nisi raro reperiri. In eo vero orationis genere, cuius potissimum causa haec disputatio suscepta est, ut id tempus nunquam reperiat, id efficit coniunctio 'ἐπεὶ', aoristo ad partes ibi suas sustinendas adiutrix data. Quemadmodum enim praepositio 'ἐπὶ', veluti in his: 'ἡμέρα ἐπὶ τῇ νυκτὶ ταύτῃ', rerum, ita coniunctio temporalis 'ἐπεὶ', ex 'ἐπὶ' nata, cogitationum continuationem notat ¹⁾. In eo igitur orationis genere, de

1) Retinet coniunctio temporalis 'ἐπεὶ' hanc suam significationem, etiam si cum imperfecto, veluti in his Xenophontis (anab. I. 1): Ἐπεὶ δὲ ἠσθένει Λαρεῖος καὶ ὑπάπτει τελευτὴν τοῦ βίου, ἐβούλετο οἱ τὸ παιδε παρῆναι, coniungitur, quamquam imperfecti alia, atque aoristi, vis ac natura est. Hoc enim ibi dicit Xenophon: Darium infirma se valetudine esse sentientem atque mortem sibi instare suspicantem voluntatem filios secum habendi suscepisse, simulatque ea virium suarum defectione atque mortis appropinquatione angi coepisset.

quo disputatum est, cum, quae aoristo facta dicuntur, quando facta sint, e tempore rerum postea gestarum definiantur: sequitur, aoristum non semper se dignum nomine suo praestare, quod ego supra significavi, quum dicerem, quae aoristo facta indicentur, ea, quando facta sint, non ea quidem ratione, qua, quae plusquamperfecto facta dicuntur, definiri posse. Sed iam ad aliam rem, etiam minus dignam nomine, progrediamur.

Tertia pars.

De ratione ablativi, qui dicitur 'absolutus'.

De ratione ablativi, 'absolutus' qui dicitur, quum disputaturus essem, a viro quodam in primis docto, quocum id consilii communicassem, certior sum factus, a Wannowskio ea de re docte atque copiose esse disputatum¹⁾. Viderem igitur, ne acta agerem. Sed mihi illam viri doctissimi disputationem cognoscendi quamvis cupido copia adhuc facta non est. Quare, etsi verendum mihi est, ne, propositum illud peragens incurram in id periculum, tamen consilium semel captum non mutabo, dummodo efficiam, ut, si qui sint, quibus idem, quod mihi, acciderit, ut Wannowskii illam disputationem non legerint, ei hac mea lecta intelligant, 'absolutum', id est solum legibus orationis latinae ablativum in lingua latina esse nullum. Et quoniam, ut in proverbio est, exemplis trahimur, id quod volo, optime me assecuturum puto, si exemplis quibusdam ablativi, qui dicitur 'absolutus', propositis, doceam, quae in eis substantiva et participia in ablativo casu sint, ea propterea in eo casu posita esse, quod plerisque, cur, aliis, quando ea, ad quae referrentur, accidissent, indicandum esset. Nam ablativum et causae, e qua aliquid nascatur, vel natum sit, significationem, eamque primam, et praeterea alias quasdam, in quibus temporis, quo aliquid accidat, vel acciderit, habere constat. Itaque priore loco exempla ablativi causae, posteriore temporis in medium proferam²⁾. Et causae ablativum exhibent, quae apud Senecam (prov. 1. 5) leguntur haec: 'Inter bonos viros et deum amicitia est, conciliante virtute'. Hoc est: Inter bonos viros et deum amicitia est, quod virtutis opinione, amicitiae conciliatrice, iunguntur. Itemque

1) A. Wannowski de initiis theoriae casus, qui dicitur absolutus, Rastenburg fase. I. II. III. 1825, 1826, 1827.

2) Ea exempla maximam partem e Grammatica Meiringii, viri doctissimi, deprompsi.

quae apud eundem (q. n. 7. 2) leguntur haec: 'Quaeritur, utrum mundus, terra stante, circumeat, an, mundo stante, terra vertatur.' Id est: Quaeritur, utrum terra stet, ut propterea mundum circumire, an mundus stet, ut propterea terram verti necesse sit. Item eiusdem (tranq. 6) haec: 'Reluctante natura irritus labor est.' Id est: Natura si quando reluctatur, eius repugnantia efficitur, ut labor ad irritum cadat. Item quae Livius (1. 1) Latinum regem, percunctatum, quo casu Troiani domo profecti essent, audisse dicit: 'Cremata patria' (eos) 'domo profugos sedem condendaeque urbis locum quaerere', in eis 'cremata patria' causam domo profectionis Troianorum continent. Nam quae ibi narrat Livius, ea aliis verbis sic eloqui poterat: Troianos incendio patriae profugos sedem condendaeque urbis locum quaerere. Aliud exemplum ablativi causae eiusdem scriptoris (IV. 9) haec suppeditant: 'Sole orto, Volsci firmiore se munimento ab Romanis circumvallatos, quam a se urbem, viderunt.' Hoc est: Solis ortu factum est, ut Volsci firmiore se munimento ab Romanis circumvallatos, quam a se urbem viderent. Aliud continent Ciceronis (n. d. 1. 2) haec: 'Pietate adversus deos sublata, fides etiam et societas generis humani tollitur.' Hoc est: Pietas adversus deos si quando sublata fuerit, eius sublacione efficietur, ut fides etiam et societas generis humani tollatur. Tantum de causae ablativo; iam exempla quaedam proponam temporis. Cuius generis exemplum exhibent, quae apud Ciceronem (Tusc. 1. 16) leguntur haec: 'Pythagoras Tarquinio Superbo regnante' (rege) 'in Italiam venit.' Id est: Pythagoras eo tempore, quo Tarquinus Superbus regnabat, in Italiam venit. Aliud exemplum continent Livii (4. 4) haec: 'Regibus exactis consules creati sunt.' Hoc est: Tempore reges exactos insecto consules creati sunt. Aliud Ciceronis (Phil. 11. 10) haec: 'Nemo erit, qui credat, te invito tibi provinciam esse decretam.' Hoc est: Nemo erit, qui credat, tibi provinciam tempore, quum tu eam tibi decerni nolles ¹⁾, decretam esse. Ex his, opinor, intelligitur, ablativum, de quo agitur, certis orationis latinae legibus postulari. Quod si ita est, 'absolutum' eum nunquam neque putari neque appellari oportebat.

1) Meiring. Gr. §. 696.

Quarta pars.

Ablativis id genus, quorum exempla in antecedentibus proposui, cur, et num recte impositum sit nomen 'consequentiae'?

Postquam ablativos, quorum exempla in disputatione antecedenti allata sunt, perperam 'absolutos' appellari demonstravi, restat, ut, unde, et, num recte 'consequentiae' nomen eis inditum sit, explicandum videatur. Cuius appellationis et auctor et explicator est Priscianus. Is rationem ablativorum, de quibus disputatur, explicaturus (v. 80—82) haec exempla, quae ipse finxit, affert: 'sole ascendente dies fit', deinde: 'Traiano bellante victi sunt Parthi.' Quibus propositis 'hac autem' inquit, 'utimur constructione, quando consequentiam aliquam rerum, quae verbo demonstrantur, ad eas res, quae participio significantur, ostendere volumus. Quid est enim "Traiano bellante victi sunt Parthi" nisi quod secuta est victoria Traianum bellantem? et "sole ascendente factus est dies" nisi quod ascensionem solis secutus est dies'. Ex hac explicatione apparet, Priscianum alteram eamque potiozem rationem eius, de quo agitur, ablativi, non item alteram perspexisse. Significat enim non obscure, si recte sentio, se velle, ut intelligatur, in priore exemplo illis: 'Traiano bellante', causam victoriae a Parthis reportatae, in posteriore illis 'sole ascendente', causam diei orientis contineri. Id ita esse, colligi ex ea quoque ratione potest, qua (XVIII. 14—16) utitur ad ablativos 'rege Latino' explicandos in his e libro septimo Virgilii:

non vobis, rege Latino,

Divitis uber agri Troiaeve opulentia deerit.

Quum enim dicat: 'id est', "dum rex sum Latinus" 'vel', "donec Latinus regnat", ostendit, se intelligere, illis 'rege Latino' significari, Latini regnum Troianis agrorum ubertatis atque opulentiae causam fore.

Inde apparet non solum, unde 'consequentiae' nomen id genus ablativi, de quibus disputatum est, traxerint, sed etiam, eos non sine idonea ratione eo nomine signari.